

A közsféra létszám- és keresetalakulása

A tartalomról

1 Létszám

2 Kereset

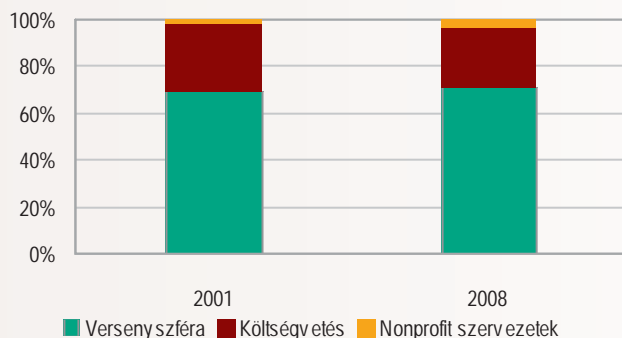
Létszám

A költségvetési intézményekben dolgozók létszámának alakulására 2001 és 2009 I-III. negyedéve között egyik évről a másikra csökkenés és növekedés egyaránt jellemző volt, és ez az időszak három, jól megkülönböztethető szakaszra bontható. Az ezredforduló első éveiben létszámnövekedés következett be, 2001 és 2003 között 30 ezerrel, 819 ezer főre emelkedett a költségvetésben alkalmazásban állók száma, ami 3,6%-os növekedést jelentett. Ezzel szemben 2004-től kezdődően minden évben létszámcsökkenés figyelhető meg, és 2008-ig 97 ezerrel (11,8%-kal) csökkent a dolgozók száma. 2009 I-III. negyedévében ismételtelen nőtt a költségvetésben alkalmazásban állók létszáma, aminek háttérében a közfoglalkoztatási formában dolgozók létszámának érzékelhető növekedése állt.

2001 és 2008 között a költségvetésben alkalmazásban állók aránya a nemzetgazdaság másik két területéhez (versenyszféra és nonprofit) képest jelentősen módosult. 2001-ben a nemzetgazdaságban dolgozók 29,0%-a állt alkalmazásban a költségvetési intézmények valamelyikében, míg a versenyszférában 69,5, a nonprofit területen pedig 1,5%. A költségvetés közel háromtizedes részesedése – három év növekedést és öt év mérséklődést követően – 2008-ban 26,1%-ra csökkent. Ezzel szemben a versenyszférában 2001 és 2003 között aránycsökkenés, míg 2004 és 2008 között aránynövekedés (68,8-ról 70,7%-ra) volt jellemző. Az időszak alatt a nonprofit szférában minden évben dinamikusabban nőtt az alkalmazásban állók létszáma, így a nemzetgazdaságon belüli aránya is minden évben emelkedett, nyolc év alatt több mint a duplájára, 1,5%-ról 3,3%-ra.

1. ábra

Az alkalmazásban állók létszámának megoszlása

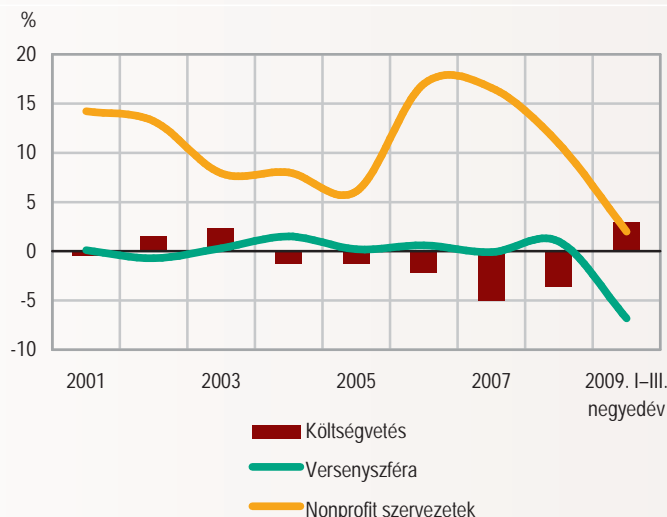
1) A három nagy csoporton kívül a költségvetési intézményekben alkalmazásban állók közé további 52 ezer fő tartozott. Ennek az összefoglaló neve: alkotó-, művészeti, szórakoztató tevékenység, levéltári, múzeumi, egyéb kulturális tevékenység, szerencsejáték, fogadás.

2) A közigazgatásban került elszámolásra a közmunkások közel kilenczede.

A létszám 2009 I-III. negyedévi alakulására jelentős hatást gyakorolt az egy évvel korábban kibontakozott és globálissá vált gazdasági-pénzügyi válság. Ennek következtében mérséklődött a versenyszférában alkalmazásban állók száma, (az egy évvel korábbihoz képest 134 ezerrel, 6,8%-kal), miközben a közfoglalkoztatottak számának létszámnövelő hatása miatt 21 ezer fővel, 2,9%-kal emelkedett a költségvetésben dolgozóké. (Rendelkezésre állnak közmunkások nélküli létszámadatok is, ennek alapján a költségvetésben alkalmazottak száma 4100 fővel, 0,6%-kal mérséklődött az egy évvel korábbihoz képest.) A nonprofit szférában ez év első kilenc hónapjában a növekedés dinamikája jelentősen visszaesett, és az itt alkalmazásban állók létszáma 2,0%-kal emelkedett az egy évvel korábbihoz képest.

2. ábra

Az alkalmazásban állók létszámának változása az egy évvel korábbihoz képest

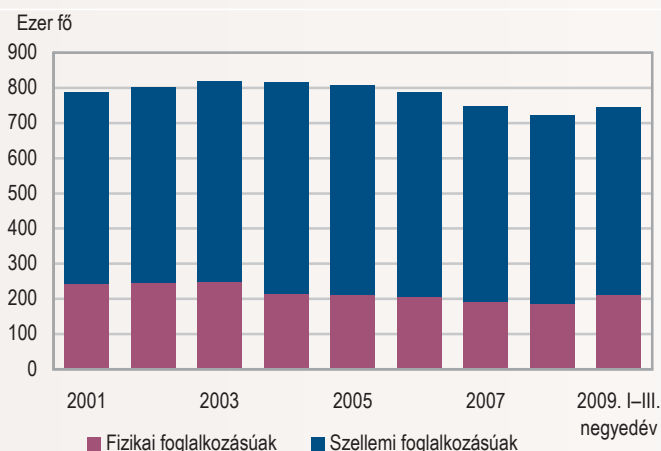
A költségvetési intézmények dolgozóinak túlnyomó része három fő ágazatban található: közigazgatás, oktatás és egészségügy. 2009 I-III negyedévében a legtöbben a közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás területén álltak alkalmazásban (289 ezer fő), ezt követi az oktatás (235 ezer fő), majd a humán-egészségügyi, szociális ellátás (168 ezer fő)¹. Ebben az időszakban a költségvetési intézményekben, azon belül pedig a közigazgatásban dolgozók létszámát és utóbbi arányát a közfoglalkoztatási formában foglalkoztatottak növekvő száma befolyásolta². 2009. január és szeptember között a közmunkások 22 ezer fős létszáma 84 ezerre nőtt, ami a kilenc hónap átlagában a közigazgatási ágazat 10,0%-os létszámemelkedését eredményezte, miközben az oktatásban 1,4%-kal, az egészségügyben pedig 2,2%-kal csökkent az alkalmazásban állók száma.

A költségvetési szervezeteknél alkalmazásban állók döntő hányada a szellemi foglalkozásúak közé tartozik. 2009 I-III. negyedévében 211 ezer fizikai foglalkozású, míg 533 ezer szellemi foglalkozású dolgozott a költség-

vetési szerveknél. Arányuk 28,4 és 71,6%-ot tett ki, egy évvel korábban ez 25,9, illetve 74,1% volt. Az arányváltozás háttérében a közmunkások növekvő létszáma áll, mivel a közfoglalkoztatási formában dolgozók döntő hányada a fizikai foglalkozásúak közé tartozik.

3. ábra

Az alkalmazásban állók létszáma a költségvetési intézményekben

A költségvetési intézményekben az előbbi csoportosításokon túl további két nagy kategória található: a köztisztviselő és a közalkalmazott. Előbbiek döntő hányada a közigazgatás területén dolgozik, míg utóbbiak főként az oktatásban és az egészségügyben állnak alkalmazásban. Az elmúlt években mind a köztisztviselők, mind a közalkalmazottak létszáma nagy ingadozást mutatott, de 2008-ban mindkét csoport létszáma kisebb volt a 2001. évinél (4, illetve 13%-kal). 2009. január-szeptemberben emelkedés jellemezte a köztisztviselők létszámát, miközben a közalkalmazotti státuszban lévők alacsonyabb volt az egy évvel korábinál.

A költségvetési intézményekben a köztisztviselőknél és közalkalmazottakon kívül ügyészek, bírák; fegyveres testületek tagjai; közmunkások, illetve egyéb dolgozók is alkalmazásban állnak. Ez utóbbi négy kategóriába 2009 I–III. negyedévében a költségvetésben dolgozók közel kéttizede tartozott, összesen 138 ezer fő, és számuk több mint 22%-kal emelkedett, leginkább a közmunkások számának növekedése folytán.

1. tábla

A költségvetési intézményekben alkalmazásban állók átlagos létszáma, 2009. I–III. negyedév

Megnevezés	Ezer fő		Az előző év azonos időszakának százalékában	
	január-szeptember	szeptember	január-szeptember	szeptember
Köztisztviselő	108,4	109,1	103,1	102,4
Közalkalmazott	471,1	471,4	98,0	98,7
Ügyészek, bírák	15,2	15,3	101,2	101,2
Fegyveres testület	66,1	66,7	100,3	100,1
Közmunkások	56,4	83,8	178,2	254,4
Egyéb	26,6	27,6	108,3	105,3
Összesen	743,9	773,9	102,9	106,8

3) A közmunkaprogram határozott idejű, legalább 3-8 hónapos helyi, nemzeti vagy nemzetgazdasági szempontból fontos állami vagy önkormányzati feladat ellátását célozza. Közmunkaellátásban kizárólag regisztrált álláskeresőket alkalmazó munkáltatók meghatározott köre részesülhet.

4) Ide többek között olyan feladatok tartoznak, mint az étkeztetés biztosítása szociálisan rászorultaknak, házi segítségnyújtás, állami vagy önkormányzati intézmény felújítása, település üzemeltetése és tisztasági feladatok ellátása, csapadékvíz elvezetés és csatornahálózat kialakítása, helyreállítása, karbantartása, illegálisan lerakott hulladékok összegyűjtése és elszállítása kijelölt lerakóhelyre, parkosítás, szabad zöldterületek kialakítása, bérlakások építése, felújítása, mezőgazdasági földterület hasznosítása, ipari parkok kialakítása, pincerendszerek, természetes partfalak és földcsuszamlások veszélyelhárításának elő és utómunkálatai, valamint temetkezési és kegyeleti helyek környezetének rendbetétele.

A központi kormányzat a gazdasági válság negatív következményei, leginkább a létszámleépítések, a növekvő munkanélküliség, valamint a foglalkoztatáscsökkenés ellensúlyozása érdekében közmunkaprogramot hirdetett. Út a munkához néven³. A kormányzat által életre hívott közmunkaprogram révén a közmunkások száma 2009 áprilisa óta jelentős mértékben emelkedett. A területi bontásból kiderül, hogy a rendelkezésre álló 2009. júniusi adatok szerint a közmunkások száma a két északi régióban volt a legmagasabb, Észak-Magyarországon 20 ezer fő, míg Észak-Alföldön közel 24 ezer fő. Ezen kívül Dél-Dunántúlon és Dél-Alföldön is meghaladta a 10 ezer főt. A többi régióban ennél jóval kevesebb (3–5 ezer) a közmunkások létszáma. A megyék közül Borsod-Abaúj-Zemplén, valamint Szabolcs-Szatmár-Bereg emelkedik ki, mivel ezen a két területen foglalkoztatják az összes közmunkás egyharmadát. Ezzel szemben Budapesten, Győr-Moson-Sopron, illetve Vas megyében 390-740 fő tartozott ebbe a kategóriába. A többi megyében a közmunkások száma 930-6700 főt tett ki. A közfoglalkoztatási formában dolgozók egyrészt az önkormányzatok által előírt feladatok ellátásában vesznek részt⁴, másrészt a közmunkások munkája az erdészetekben, az idegenforgalomban, a nemzeti parkok területén, az egészségügyben, a közutak és vasutak mentén, illetve egyéb módokon hasznosul. A foglalkoztatás költsége a költségvetésben e célra elkülönített előirányzatról finanszírozható pályázati eljárás alapján kerül kiosztásra. 2009-ben az Út a munkához program költségvetése 97 milliárd forint.

Kereset

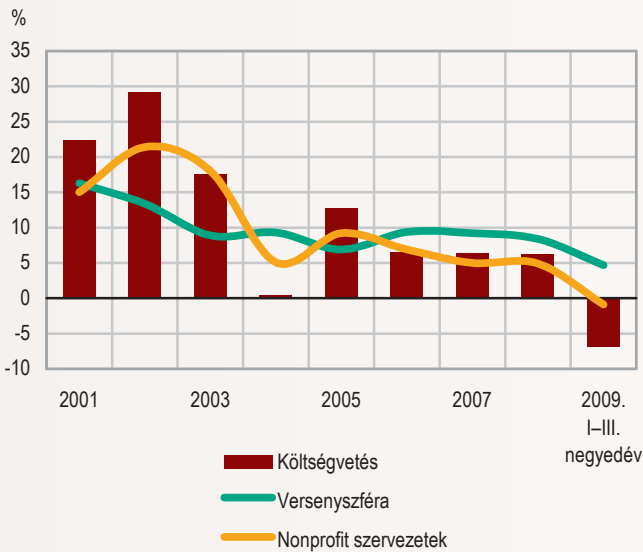
Az elmúlt évek kereseti viszonyait a kormányzat által hozott döntések alapvetően meghatározták. Keresetnövelő hatása volt a minimálbér 2001–2002. évi jelentős mértékű emelésének, a hivatásos katonák 50-70%-os illetményemelésének, a köztisztviselők 2001. és 2003. évi béremelésének, valamint a közalkalmazotti alapbér 2002. évi átlagosan 50%-os növelésének. 2004-ben - a korábbi évekkel szemben - nem következett be hasonló, bérnövelő kormányzati intézkedés, az év végén ellenkező - a dinamikát csökkentő - hatású volt a 13. havi illetmény egységesen 2005. januári kifizetése. Ez az adminisztratív változás 2005-ben az ismételt jelentős növekedés egyik oka volt. 2006-ban és 2007-ben a keresetek mérséklődő dinamikája volt a jellemző, aminek háttérében a 2006 szeptemberében hozott, az alkalmazottakat terhelő egészségbiztosítási és munkavállalói járulék-emelés, illetve az egészségbiztosítási járulék kulcsának 2007. januári újbóli növelése húzódik meg. 2007-ben további keresetalakító tényező volt, hogy július elsejétől módosították a 13. havi juttatás kifizetésének szabályait, aminek áthúzó hatása 2008-ban is érvényesült. Ezen kívül a tavalyi évben a költségvetési intézményekben foglalkoztatottak béralakulását a júniusi, valamint a novemberi, összesen bruttó 35 ezer forint összegű keresetkiegészítés befolyásolta. 2009 I–III. negyedében a költségvetés területén bekövetkezett bércsökkenés háttérében ismét a 13. havi illetmény kifizetési szabályainak módosulása állt. Emellett a személyi jövedelemadó július elsejei - visszamenőleges hatályú - változása is hatással volt elsősorban a nettó keresetek alakulására. 2001 és 2008 között a gazdaság egészében a bruttó bérek 103 600 forintról 199 ezer forintra, a nettó keresetek pedig 64 900 forintról 122 300 forintra emelkedtek.

2001 és 2008 közötti időszak két jól meghatározható részre osztható. 2001 és 2003 között hozott jelentős kormányzati intézkedések a költségvetési szférában a keresetek látványos növekedését eredményezték. Ebben a három évben közel 1,9-szeres, míg a következő öt évben - 2004 és 2008 között - 1,4-szeres bruttóbér-emelkedés volt jellemző.

Nemzetgazdasági szinten, illetve a versenyszférában ennél kiegyenlítettebb növekedés következett be, 1,5-1,6-szeres, valamint 1,4-1,5-szeres.

4. ábra

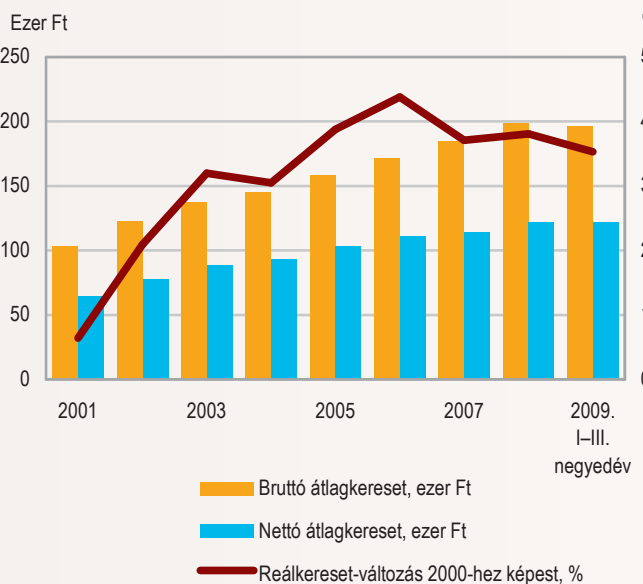
Az alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresetének változása az egy évvel korábbihoz képest

A keresetek reálértékére 2001 és 2008 között nemzetgazdasági szinten növekedés és csökkenés egyaránt jellemző volt. Összességében 38%-os reálbér-emelkedés következett be, ezen belül a versenyszférában 34, a költségvetésben pedig 49%-os. Ez utóbbi területen 2001–2003-ban 49,3%-os növekedés, ezt követően pedig 0,3%-os csökkenés volt. 2009 I–III. negyedévében a reálkereset a gazdaság egészében 2,0%-kal csökkent. Ezen belül a versenyszférát csekély mértékű (0,4%-os) növekedés, míg a közszférát számottevő mérséklődés (7,8%) jellemezte.

5. ábra

Az alkalmazásban állók havi átlagkeresetének alakulása

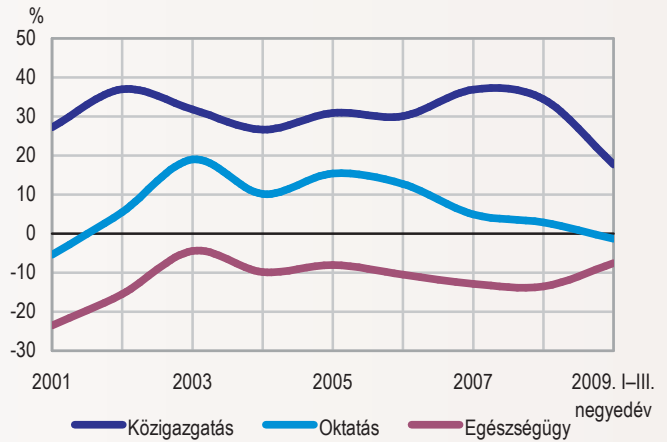

A költségvetés három nagy ágazata közül a közigazgatásban alkalmazásban állók bruttó keresete volt a legmagasabb, 2009. január-szeptemberben 231 300 forint. Az oktatásban dolgozók bruttó bére 193 900, az egészségügyben foglalkoztatottaké pedig 162 000 forintot tett ki. A közigazgatásban dolgozók javára fennálló kereseti előny 2001 és 2008 között is folyamatosan jelen volt. Az oktatásban alkalmazásban állók bruttó keresete 2001-ben még elmaradt a nemzetgazdaság átlagától, 2002 és 2008 között meghaladta, 2009 I–III. negyedévében ismét kisebb volt annál. Az

egészségügyben foglalkoztatottak átlagos havi bruttó bére az egész időszak alatt elmaradt a nemzetgazdaság átlagától.

6. ábra

A havi bruttó átlagkereset nemzetgazdasági átlagtól való eltérése

Állományfőcsoportok szerint vizsgálva nemzetgazdasági szinten a szellemi foglalkozásúak bruttó keresete jelentősen meghaladta a fizikai foglalkozásúakét, 2009 I–III. negyedévében több mint a kétszerese volt, ami gyakorlatilag megegyezett a 2001. évvel. Ezen belül a versenyszféra szellemi foglalkozású alkalmazottainak bruttó keresete az ezredforduló óta minden évben magasabb volt, mint a költségvetés területén dolgozóké, ez a különbség 2009 I–III. negyedévében 32%-ot tett ki. A fizikai foglalkozásúak esetében – kisebb eltérés mellett – ingadozás figyelhető meg. 2001 és 2009 I–III. negyedéve között négy évben a versenyszférában foglalkoztatottak bruttó keresete volt a magasabb (2–9%-kal), három évben a költségvetésé (2–10%-kal), 2008-ban pedig megegyezett a két területé. 2009. január-szeptemberben a különbség a versenyszféra javára módosult, aminek hátterében a költségvetés területén alkalmazásban álló fizikai foglalkozásúak (leginkább az alacsony keresetű közmunkások) létszámának emelkedése áll. A két nagy szféra egészének kereseti színvonalát jelentősen befolyásolja a fizikai és a szellemi foglalkozásúak aránya. A versenyszférában a fizikai, a költségvetés területén a szellemi foglalkozásúak vannak – 62, illetve 72%-os – többségben. Ezzel magyarázható, hogy a költségvetési szférát jellemzi magasabb átlagkereset, annak ellenére, hogy mindkét állománycsoportjának keresete alacsonyabb a versenyszféráénál.

2. tábla

Az alkalmazásban állók létszáma és havi bruttó átlagkeresete állományfőcsoport szerint, 2009. I–III. negyedév

Nemzetgazdasági ág	Létszám, ezer fő			Bruttó kereset, ezer forint		
	fizikai	szellemi	összesen	fizikai	szellemi	összesen
Versenyszféra	1 141,5	689,9	1 831,4	131,2	300,2	196,3
Költségvetés	211,0	532,9	743,9	121,5	227,1	199,5
Nonprofit-szervezetek	46,0	43,2	89,1	105,3	209,2	166,7
Összesen	1 398,5	1 265,9	2 664,4	129,2	265,8	196,4

A havi bruttó átlagkereset a köztisztviselők körében jelentősen meghaladja a közalkalmazottakét. A köztisztviselők évente 48–89%-kal nagyobb bruttó bérral rendelkeztek 2001 és 2009 I–II. negyedéve között. 2007–2008-ban a különbség 65%-ot tett ki, ez 2009. január-szeptemberben 52%-ra csökkent. Ekkor a köztisztviselők bruttó bére 272 300 forint, a közalkalmazottaké pedig 179 200 forint volt, ami az előző év azonos időszakához képest 7,9 és 4,8%-os csökkenést jelent.

2005-től állnak rendelkezésre az ügyészekre, bírákra; fegyveres testületek tagjaira; közhasznú alkalmazottakra, valamint közcélú alkalmazottakra⁵ vonatkozó adatok. A legmagasabb bruttó keresettel az ügyészek, bírák rendelkeztek, 2009 I–III. negyedévében ennek összege 328 200 forint, ami a nemzetgazdasági átlagnál kétharmaddal nagyobb volt. (2005-ben még több mint kétszerese volt.) A fegyveres testületeknél alkalmazásban állók bére 275 ezer forintot tett ki 2009. január–szeptemberben, ez 40%-kal haladta meg a nemzetgazdaság átlagát, és az előny kevesebb a 2005. évinél.

A legalacsonyabb keresettel a közhasznú alkalmazottak, illetve a közcélú alkalmazottak rendelkeztek, 77 ezer, illetve 72 300 forinttal, ez jelentősen (61-63%-kal) elmaradt a nemzetgazdasági átlagtól, a különbség megegyezett a 2005. évivel. A 2005-2009. I–III. negyedév közötti időszakban a legnagyobb mértékben, 25-27%-kal a közhasznú alkalmazottak, illetve a közcélú alkalmazottak bruttó bére emelkedett. A fegyveres testületeknél alkalmazásban állók bruttó keresete 16%-kal nőtt, miközben az ügyészeké, bíráké 0,7%-kal elmaradt a 2005. évitől.

5) A közhasznú alkalmazottakat és a közcélú alkalmazottakat együttesen közmunkásoknak nevezzük.

További információk, elérhetőségek:

[stADAT táblák éves adatok](#)
[stADAT táblák évközi adatok](#)

Elérhetőségek:

Nora.Kelemen@ksh.hu

Telefon: 345-6443

[Információs szolgálat](#)

Telefon: 345-6789